

A mai globális kapitalizmus fő jellemzői

Bevezető:

Fontos az adott világ lényegének megértése. Azért fontos, mert csak ebből érthető meg az, hogy milyen irányban jó nevelődnünk illetve segítenünk ebben mások gyerekeit.

I. kifejtési szint:

1. Az emberi tevékenység (munka) fejlődésének illetve az emberi munka történelmi típusainak és a társadalmi viszonyoknak az ellentmondása:

Az emberi tevékenység (munka) fejlődése a tanulási folyamat következtében folyamatos.

Ennek egyik eredménye az, hogy egymás után alakulnak ki **az emberi munka történelmi alaptípusai**. Ilyenek a gyűjtögetés, a rabszolga munka, a jobbágy munka, a tőkés bérmunka. **A társadalmi viszonyok** egymást követő alaptípusai – a gyűjtögető, a rabszolgatartó társadalom, feudalizmus, kapitalizmus – pedig ezeken alapulnak.

Szemben az emberi tevékenység (munka) folyamatos fejlődésével szemben, a társadalmi viszonyok fejlődése nem folyamatos. Az adott társadalmi viszonyok kedvezményezettjei ugyanis ragaszkodnak a helyzetükhöz. Mindent megtesznek azért, hogy ezt megtartsák. Ragaszkodnak az emberi munka azon történelmi típusához is, ami biztosítja számukra a helyzetüket.

2. Törvényszerűen következik azonban be a következő. Az adott társadalomra jellemző munkatípus egyre kevésbé tudja biztosítani a bővülő szükségletek megszokott szintű kielégítését. Emiatt kibontakozik egy gazdasági és társadalmi válság. Ez pedig elkezd bontani az érintett kedvezményezettek „társadalmi szerződéseit” a mindenkori hatalommal.

Erre az uralkodók és köreik két módon reagálnak, amiknek eszköztára nem mindig különíthető el.

Egyrészt racionalizálják a termelés módozatait, vagyis tökéletesítik a kizsákmányolást.

Másrészt konzerválni igyekeznek az idejétmúlt emberi viszonyrendszert.

Végső soron mind a kettő az elnyomó rendszer tökéletesítését, egyben növekvő kiterjesztését jelenti.

3. Két kimenet lehetséges ebből a helyzetből:

A. A „társadalmi szerződések” megbomlásának folyamatában, „a társadalom méhében”, megerősödik az emberi munka újabb típusa és a neki megfelelő társadalmi viszonyok.

Ezen az alapon mind kevesebbeknek érdeke fenntartani a régi viszonyokat és mind többeknek érdeke az újak győzelme. Ez egy szinten forradalmi helyzetet eredményez és kibontakozik a társadalmi forradalom.

B. A társadalom méhében – különböző okokból – még nem erősödik meg eléggé az emberi munka újabb típusa és a neki megfelelő társadalmi viszonyok. Ez pedig lehetőséget nyújt az uralkodó osztálynak és klientúrájának arra, hogy abszurdizálja a kizsákmányolást és az elnyomást. Ennek önállósult eszközárát jelenti a társadalom **manipulációjának** és **terrorizálásának** megannyi módozata, amelyek használata egyre inkább kiterjed.

Egyvalamit azonban sem tud megváltoztatni. Így nem termelhető több és jobb termék, vagyis a társadalom egyre kisebb hányadának szükségleteit képes csak kielégíteni.

A szükség körülményei azonban felszámolják a társadalom erőforrásait. Vagyis **a man-ter viszonyok felélik az adott társadalmat.**

4. Van ennek egy olyan következménye is, amiről nem szoktam beszélni, de itt mégis szükséges.

Van ugyanis ennek személyiség-felélő hatása is! A forradalom ugyan ezekben a társadalmakban is törvényszerűen következik be, de a következménye vagy pusztulás vagy éretlen forradalmak sora, torz társadalmi eredményekkel.

*

Mindez a történelemben a legtisztábban a Diocletianus korabeli Rómán illetve a III. Károly (Haugwitz kancellár) és Mária Terézia (Kaunitz kancellár) korabeli „második jobbágyság” esetében tanulmányozható. (Az USA Reagani illetve Anglia Thatcheri átalakításának tanulmányozását még nem javaslom. Azért nem, mert ezek olyan összetett és komoly folyamatok, amelyek még túl közeliek, bár nagyon beszédeselek.)

Mire érdemes figyelnetek?

- A haderő reformra. Professzionizálják a sereget. Közben a határvédelem illetve a támaszpontrendszer relatív gyengülése mellett létrehozzák a bárhol gyorsan bevethető haderőket. Ezek természetesen bevethetők „otthon” is.
- Átszervezik, megnövelik és elkötelezik az állami bürokráciát.
- Létrehozzák / fejlesztik a titkosrendőrséget illetve a titkosszolgálatok rendszerét. Ezek egyik fő funkciója a társadalom manipulálása, dezinformálása a nyilvánosság régi-új eszközeivel.
- Stabilizálják a pénzrendszert és bevezetik a kettős illetve többes adózást, amit a társadalom minél tágabb köreire terjesztenek ki.
- Növelik a hatalom-koncentrációt, többek között a jogrendszer reformjainak sorával.
- Ideológiai harcot hirdetnek – fokozott manipulációval és terrorral – a társadalom egységesítésének szándékával.
- Intézkedéseket hoznak a kizsákmányolt társadalmi csoportok felső rétegeinek védelmére illetve lehetőségeket teremtenek a felemelkedésükre – hogy a „juhok lehessen jobban nyírni”.

5. Amit nem lehet vitatni, hogy a mai globális világunk két fő jellemzője – egymással is „termékeny” szimbiózisban – a manipuláció és a terror.

Ezek következtében a harmadik fő jellemzője az, hogy **a globális kapitalizmus gyorsuló önfelélő folyamatra kényszeríti az egész világunkat.** Ennek konkrét tényei ma már mindenki számára láthatóak.

Az eszközárak pedig egyértelmű utóda a fenti történelmi „manter-rendszerek” eszköztárának.

6. A fő jellemzők egyike – hasonlóan az elődökéhez az – a globális szintre kiterjedő „személyiség felélés”.

7. Közben pedig az új, kibontakozó történelmi munkatípus lényege az, hogy számára az egyéni és közösségi tevékenysége (munkája) önmaga lényege, önmaga alkotója.

8. A korunk utolsó fő jellemzője tehát az, hogy a feladatunk ilyenné válni és segíteni ilyenné válni.

II. kifejtési szint:

Ezt a szintet a „Manter, most!” (2011) dolgozatom alapján írom le.

Mi az emberi történelem manter-rendszereinek lényege?

A birodalmak története mindig úgy kezdődik, hogy kialakul és általánosul az emberi munka egy új típusa. Ezen az alapon, az (új) uralkodó osztály megszervezi a maga viszonyait, a maga államát. Ennek a virágzása során az összes pozitívuma kibontakozik. A virágzás sok új igényt hív életre, amik viszont egyre több reformot tesznek szükségessé. Ez azonban egyre kevésbé elég és az uralkodó osztály hatalma meginog. Egyik válság követi a másikat.

Az uralkodó osztály állama erre úgy reagál, hogy megpróbálja a rendszeréből kipréselni, amit lehet. Tökéletesíti és fokozza a manipulációt, a terror – vagyis létrehozza a manter-rendszert. Azon sem lehet vitatkozni, hogy ahol megjelennek a manterizmus ismérvei, az hanyatló társadalom. Már pedig most vitathatatlanul jelen vannak. Tehát a jelenlegi globális kapitalista társadalmi-gazdaság egyértelműen hanyatló.

Nézzük a jelenlegi globális manter-kapitalizmus ismérveit.

1. Lezajlott egy új típusú pénzügyi-gazdasági világválság első két szakasza. (Hasonlóan ahhoz, ahogy a '80-as évek elejére zárult le az "olajválság".)

Tisztázódott az is, hogy a globális tőkés gazdasági láncolatok – a továbbiakban "láncolatoknak" nevezem őket – egyenlőre nem kezdik meg a soron következő technológiai váltást. (Szemben azzal, ahogy a '80-as években megkezdték a fegyverkezés és az informatika – egymással összefüggő – technológiai forradalmát.)

Obamának azt sem engedte meg a politikai elit, hogy érdemben elkezdje ennek a politikai-társadalmi előkészítését (míg Reagant – anno – megtámogatták).

Ez azért is érdekes, mert az amerikai gyökerű vezető tőkés és menedzser körök is tudják azt, hogy ez elkerülhetetlen. Gazdasági érdekeik miatt azonban készek kockára tenni az USA dominanciáját a globális gazdaságban.

Miközben a nagytőkések elvesztik a nemzeti arculatukat, az USA népessége mindinkább sajátos nemzeti arculatot ölt.

2. Felgyorsult a glóbusz gazdasági súlypontjainak átrendeződése. Csökkent és tovább csökken az USA és az EU súlya. Húsz év múlva pl. Kína gazdasága kb. háromszor akkora lesz, mint az előző kettő együttvéve. India gazdasága pedig meg fogja haladni az EU-ét. ('83-ban már vitattam az USA hegemon szerepét, az EGK (az EU elődje) és Japán előretörése miatt. A domináns szerepét azonban meggingathatatlanak láttam. Most viszont már ez is fogatkozik.)

A manterizmus korszakában, ebben az átrendeződésben már nem lehet komoly változás. Kínának és Indiának ugyanis óriási és behozhatatlan versenyképességi előnye van. Hihetetlen intenzitásra képes, anyagiakban elképesztően igénytelen, additív és innovatív a munkaerejük. Óriási kapacitás tartálékokkal és belső piacokkal rendelkeznek.

Fontos az is, hogy még a demokratikus rendszerek – mint pl. India, Japán, Dél-Korea, Thaiföld – sem polgári értelemben demokratikusak. Kínában viszont egyenesen kommunista diktatúra van, ahol az állam maga az osztókéz. Ez azonban senkit nem zavar.

3. Már '83-ban úgy láttam, hogy a multinacionális vállalatok határozzák meg a világ gazdasági arculatát, sőt már kiemelttem a globális "láncolatok" jövőbeli szerepét is.

Mára már egyértelműen a tőkés "láncolatok" váltak a globális folyamatok meghatározóivá. A tulajdonosaik és menedzsereik döntenek a glóbusz összes lényeges kérdésében illetve minden olyan kérdésben, amiben akarnak.

4. Új minőségben válik nyilvánvalóvá a manterizmus két meghatározó (vállalati és állami) pólusának kisajátító, bekebelező (vagyis annex) jellege.

'83-ban még egyenrangúnak írtam le a multinacionális vállalatok és az államaik csúcsait, mint olyan annexeket, amelyek jelentős tőkét tüntetnek el a gazdaság rendszeréből.

Ez a tevékenység vezetett a kapitalizmus gazdasági önfelélésének megkezdődéséhez.

A mostani helyzet lényege az, hogy a globális "láncolatok" illetve a kapitalista államok irtatlan tőkéket anektálnak és tüntetnek el a világgazdaság egészéből. Ez pedig önmagában is oka a tőkés piac folyamatossá vált, súlyos válságának. Emiatt felgyorsult a kapitalista rendszer önfelélése – beleértve immár pl. a globális természeti környeztet is. A két pólus azonban már nem egyenlő súlyú. Az önfelélés ugyanis az állami költekezés növekvő korlátozását kényszeríti ki, már a legfejlettebb államokban is.

5. Az önfelélés folyamatában felerősödött és rögzülőben van, ugyanakkor asszimetrikkussá vált egy kettős gazdasági hierarchia kiépülése.

A jobban erősödő hierarchia a "láncolatoké". A kevésbé erősödő a tőkés államok gazdaságáé.

Mindkettő arról szól azonban, hogy mind hatékonyabb rendszerbe szervezik a tőkés profitok (hasznok) áramoltatását, “alulról” “felfelé”. Van tehát egy, a “láncolatok” és egy, az államaik által vezérelt globális profitfolyam. Ezek a hasznokat minden szinten és helyen megcsapolják és az erősebb cégekhez és államokhoz továbbítják.

‘83-ban ez még kezdeti stádiumban volt és “csak” a legfejlettebb multinacionális vállalatokra és államaikra, meg azok befolyási övezeteire terjedt ki. Nem volt tehát globális.

Mostmár az. **A kialakult két (vállalati és állami) globális gazdasági hierarchiának pedig a rögzülése zajlik jelenleg. Feudalisztikussá válnak.**

6. A politikai végrehajtó szerep most is az államoké, államszövetségeké. ‘83-ban az USA, mint a világ “csendőre” kezdte meg ennek a hierarchiának a kialakítását. Mostmár gyakorlatilag minden állam partner ebben, még a “kommunista” Kína is.

Jelenleg a glóbusz államainak hierarchiája már-már feudalisztikus. Az államok közül még mindig az USA domináns, de már sokkal gyöngébb pozícióban.

Ennek a feudalisztikus állami-politikai hierarchiának az alapvető feladata a következő. Meg kell oldania a profitok hatékony áramoltatását a manter-rendszer alsóbb szintjeiről a felsőbb szintekre, a manipuláció és a terror összes lehetőségét is kihasználva.

7. **‘83-ban kettős forradalmasodási tendenciáról írtam.** Részben az elnyomorodott nemzetekéről, részben a változások fejlettebb országok-beli veszteséinek forradalmasodásáról.

Az előbbi sokféleképpen megvalósult és jelenleg zajlik az arab társadalmak forradalma. **A vesztesek forradalmának még nem jött el az ideje. Ezeket a feszültségeket amúgy is ügyesen terelik a politikusok egy másik mederbe. A halmozódó szociális feszültségeknek ugyanis meglehetősen sikeresen manipulálnak nemzeti, etnikai, faji, vallási okokat és mezeket.**

8. **Amikor az előbbieket politikai ideológiai formákban is megjelennek és mozgalmi formákat öltenek, akkor ismét megszületik a fasizmus.**

‘83-ban felismertem azt, hogy a baloldal elleni preventív ellenforradalomként, hatalomra juttathatók különféle – köztük fasiszta jellegű – diktatúrák.

Az azonban meg sem fordult a fejemben – ez volt akkor a legnagyobb tévedésem – hogy a náci típusú fasizmus is újjászülethet. **Hogy egész etnikumok, “fajok” “eltüntetése” keltheti azt a képzetet, hogy ezáltal bármi is megoldódik.**

*

A következő részben azzal foglalkozom, hogy mi a jelenkori manterizmus mélyén végighúzódó kettő alapvető probléma. A második alapján felvázolható egy pozitív kimenet lényege is.

A globális manter-kapitalizmus mélyén két probléma húzódik meg.

Az egyik a kapitalizmus természetéből fakad és nem lehet rajta változtatni (1.).

A másik az emberi társadalmak gazdálkodása és a társadalmi viszonyai közötti legmélyebb összefüggésből adódik (2.).

1. A tőke működtetésének kizárólagos célja a haszon (a profit). Azt sem vitatja már senki, hogy a tőkésnek ez a haszna emberek tőkés bérmunkájából származik.

A tőkés által a különféle üzletekbe befektetett tőkének két fő alkotója van. Az egyik a munkaerő költsége (lényegében a munkabér). A másik az összes többi költség (gyár, gép, technológia, anyag, energia, ...) összessége.

A kettő hányadosa a kezdetektől törvényszerűen csökken, mert az utóbbi gyorsabban nő, mint a munkabér.

Emiatt az egységnyi befektetésre jutó haszon csökken. A tőkés tehát tönkremegy, ha nem bővíti a termelését, hogy az eladások növelésével megőrizze meg a hasznát. Csakhogy ehhez növelnie kell a befektetéseit is (ugyanabból a haszonból). Ez pedig azt jelenti, hogy kevés, ha csak megőrzi a hasznát. Ha ugyanis nem tudja a befektetéseit úgy növelni, hogy növekvő haszonra

tegyen szert, akkor mégiscsak tönkremegy. **MUSZÁJ tehát a befektetéseit állandóan növelnie és állandóan terjeszkednie kell, új piacokat szereznie!**

És mi van akkor, ha már minden – ökoszociálisan ésszerű – lehetőség elfoglalt? **Nem foghatja vissza magát, csak azért, hogy a Föld megmaradjon olyannak, amilyen! Ha hagyná, akkor megsemmisülne a tőkés és Ő maga is, mint tőkés.**

Végül is mindennek lehet piacot csinálni, ha hiány keletkezik belőle. Az üde víznek és levegőnek is!

2. Az őskor hordáinak fennmaradása azon múltott, hogy mennyire volt sikeres a munkájuk, vagyis a gyűjtögetés és a vadászat? Sikeres azonban, csak akkor volt, ha jó volt a kőbaltájuk és jól működtek együtt.

A sikeresség eredményeként növekedett a horda. Ezért még jobb eszközökre és együttműködésre volt szükségük. Ebben a folyamatban pedig új igények is megjelentek és általában is növekedtek az igényeik.

Az emberi társadalmak előtt végül is mindig két lehetőség volt. Vagy a továbbfejlődés, vagy a pusztulás. A fejlődés azonban mindig növekedést hozott illetve az általános emberi igények növekedését.

Ahogy ezeket az igényeket az Egyiptomi Birodalomban már nem lehetett kielégíteni gyűjtögetéssel, úgy a Római Birodalom fénykorában sem lehetett kielégíteni a szabad földművelők munkájának eredményével. A középkor társadalmainak ellátását sem lehetett volna megoldani rabszolgák munkájával és a kapitalista társadalmakét sem a jobbágyokéval.

Az újabb és újabb munkatípusok – és a leendő új uralkodó osztályok – persze mindig az előző birodalomban alakultak ki. Ezek letűnő uralkodó osztályai azonban mindent megtettek azért, hogy megőrizték a hatalmukat. Kiépítették a maguk manter-rendszerét.

Hosszútávon hiába. A birodalom vagy elpusztult vagy forradalom tört ki és a birodalom átalakult.

A tőkés bér munka alapján, forradalommal jutott hatalomra a tőkés osztály is, kialakítva a maga társadalmi viszonyait.

A kapitalizmusban mindig, minden az anyagiakról szól. A tőkés termelésben árú termelése folyik, a piacokon azok eladása és vétele, a társadalomban pedig azok fogyasztása. Árú a munkaerő, sőt esetenként maga az ember is. Mindenben meghatározó az anyagi érdek.

Természetesen a kapitalizmus diadalútja is mind tágabb társadalmi körökben hozott létre új igényeket és általában az igények növekedését. Hosszú ideig azonban ezek, csak anyagi igények voltak. Évszázadokig az volt a fontos – még a legfejlettebb országokban is – hogy tömegek elemi létszükségletei legyenek kielégítve (1). Csak az 1700-as évek végétől jelent meg tömegesedő igényként a társadalmi biztonság, a stabilitás és kiszámíthatóság igénye. És akkor is, csak a fejlettebb világban (2). A valahová tartozás és az igazán emberi életre való igény jobbára pedig, csak az 1800-as évek második felében jelentkezett, társadalmi léptékben (3).

Csak az 1950-es évektől jelent meg, az amerikai fiatalok köreiből, önmaguk elfogadtatásának, elismerésének igénye olyannak, amilyenek ők valójában (4). Ez azonban, csak a legfejlettebb országokban és szűk társadalmi körökben jelent meg és csak egy ideig volt sikeres. Az pedig végleg lehetetlennek bizonyult ezekben az országokban is, hogy a társadalom tagjai szabadon rendelkezessenek önmagukkal, az önmegvalósításuk folyamatában (5).

Ezeket az igényeket ugyanis – (4) és (5) – a kapitalista árútermelés a legfejlettebb formáiban sem elégítheti ki, mert ezek “kellékei” mind kevésbé tehető árúvá.

Az emberiség igényei, a globális kapitalizmus korában pedig egyértelműen ez utóbbi – (4), (5) – igények tömegesedése felé mutatnak.

Ezzel szemben manapság, a Földön mintegy másfél milliárd embernek a mindennapi betevő és víz megszerzése is gond. Rájuk – a világ minden részében – illetve mintegy negyven országra úgy

egészeben, egyszerűen nincs szüksége a kapitalizmusnak. (Nem akarok morbid lenni, de a kapitalizmusnak valahogy az lenne a legjobb, ha ez a népesség egyszerűen eltűnne. Ezek ugyanis nem termelnek, nem fogyasztanak, csak bajnak vannak és haszontalan költségekkel járnak.) Milliárdok kergetik az amerikai álmot, köztük úgy 60-70 millió észak-amerikai is. Ma már azért is kergetik, mert úgy érzik, hogy a több fogyasztás, a nagyobb kényelem hozná magával a többi – igazán nem is tudatosult – igényük kielégítését is. Az álmok kergetése közben kibontakozik a környezet és a bioszféra totális lepusztítása. Mindez azzal a manterista “ízléstelenséggel”, hogy mind nagyobb üzlet lesz ennek a folyamatnak a gátlása illetve az elvesztett értékek territoriális megőrzése a gazdagoknak, valamint “műanyag” változatokkal való pótlása a szegényebbeknek.

Tömegek tévedésének lényege az, hogy csak az alkotó munkánk és annak eredménye hozhat igazi elismerést (4). Kell önmagunk megvalósulása és az önmagunkkal való rendelkezés pedig valójában önmagunk megalkotása különböző hasznos – korántsem, csak anyagi jellegű – tevékenységekben (5).

Ezen a tevékenységek összességét nevezem én szükségleti munkának. Ez a legalapvetőbb szükségletünk, egyben ez az, ami minőségileg lép túl a tőkés bérmunkán.

Napirenden tehát a szükségleti munka globális általánosulásának szükségessége van, amelynek elemei és hordozói kifejlődésben vannak a manterizmus – elsősorban európai – körülményei között. A tőkés bérmunka kora azonban nem váltható fel a szükségleti munka korával (fegyveres) forradalmi úton. Egyrészt ez értelmetlen, mert minden emberi értékre szükség van a jelen kor meghaladásához.

Másrészt a jelenlegi fegyverek – általában a jelenlegi eszközök – birtokában, ez maga lenne a pusztulás.

*

Mi is a helyzet Európában és Európával valójában? A következő részben ezzel foglalkozok.

Európa – amelynek egyik félperifériáján vagyunk – lemaradóban van a manter-imperializmus tőkés gazdasági versenyében. Most úgy teszünk, mint ha ez valami új dolog lenne, de nem az.

Valójában már akkor megkezdődött ez a folyamat, amikor Észak- Amerikában győzött “észak”, a “dél” fölött. Ezzel ugyanis a leggátlástalanabb tőkés piac – mint civilizáció is – végleg győzött, az európai kultúra és civilizáció ottani maradékai fölött.

A manter-imperializmusnak – Amerika szülötte – nem gond bedarálnia a világ népeit, országait a maga gátlástalan világpiacába.

Európa azonban képtelen lesz olyan egységes tőkés piacot létrehozni, mint akár, csak a most feltörekvő államok. Európát a világpiacba sem lehet hatékonyan bedarálni. Európa ugyanis a “Szabadság, Egyenlőség, Testvériség”, a demokrácia, a nemzetek önrendelkezésének Európája is! Itt minden egység kihordása a lehetetlennel határos, hosszadalmas alku eredménye. Itt nem lehet mindent egy “tégelyben” összeolvasztani.

Itt 3000 éve magántulajdonos individuum a Polgár, személyes politikai tudattal, elkülönült tudományokkal és kultúrával. Itt ugyanezen idő óta létezik a személyes erkölcs, a jogtudat és kétezer év óta meghatározó a hit illetve Isten személyes megválasztása.

Európaiként születettek meg és bontakoztak ki a polgárok nemzetei és velük a modern európai személy.

Európa szülöttje – 3000 éves fejlődés eredményeként – maga a kapitalizmus is.

Az európai személy autonóm individuum, amelynek személyiségében, a cselekvései tudatos meghatározóiként élnek olyan egyéni tudatformák, mint a politikai tudatosság, az (európai) kultúra, az erkölcs, a jogtudat, a hit, a polgári tudat és a nemzeti identitás. Ezek egysége pedig, csak az európai személyek sajátja. Az európai személynek nem hogy másokkal, önmagával is heroikus munka ki- és megegyeznie. Egyéni és társas kreativitás nélkül nem tud túlélni, boldogulni és boldog lenni.

“... minden emberi mű értelme ezért bűg mibennünk, mint a mélyhegedű.”- írta József Attila. A kapitalizmus minden addigi – elsősorban európai – emberi alkotást összpontosítva kezdte meg a maga vállalkozását. Hasonlóan kell ma is összpontosítani minden emberi értéket és ezzel meghaladni a mai vészterhes kort. (Világosan kell azonban látni azt, hogy míg a fasizmus az európai kultúra totális tagadásaként született, addig a tudományos szocializmus éppen abból fakad. A megvalósult államszocializmusok valóban emberellenessé torzultak, de a fasizmusok eleve szörnyszülöttként születtek meg.)

Leírtam az első részben azt, hogy Európa reménytelen versenyhátrányban van, mert pl. az ázsiai munkaerő sokkal hatékonyabb, innovatívabb. Ebben a tekintetben azonban hátrányban van Észak-Amerika is, amely viszont egy kreatívabb társadalmat mondhat a magáénak. Honnan azonban ez a kreativitás? Ez jelentős mértékben részint az európai betelepülők hullámainak (az ún. “agyelszívásnak”), részint az európai kultúra és civilizáció töredékeinek eredménye. Európának a manter-imperializmus korában kibontakozó nyomora pedig éppen azon európaiságból fakad, amelyből 3000 év óta fakad az emberiség sorsát végső fokon meghatározó, egyedi kreativitása is.

Meg kell őrizni ezt kreativitást, vagyis azt az európaiságot, amiből ez fakad.

Kell-e bizonygatni azt, hogy ez nem bízható a mater-imperialistákra, az embereikre és a politikusaikra?!

*

Azt írtam hogy, minden kor azon munkaerő típusa, amely képes kielégíteni az emberi igényeket, az előző korban alakul ki. Azt is mondtam, hogy az a népesség is az előző korban alakul ki, amely ezt a munka típust hordozza.

Kik hordozzák tehát a jelen korban – a manter-imperializmus korában – a szükségleti munka társadalmi szükségletét és mi is lenne a dolguk?

A dolguk soha ilyen egyszerű nem volt, mint most. Nem kell forradalmakat csinálniuk, de még nagy társadalmi reformokat sem. Egyszerűen, csak élniük kell az életüket, egy kicsikét mindig tudatosabban.

Kik is ők?

Viszonylag stabil és jó körülmények között élnek, bár nagyon sokat kell ezért dolgozniuk. Biztonságérzetüket nem is csak ez, hanem egyre inkább az alapozza meg, hogy részeivé lesznek kisebb és nagyobb társadalmi közösségeknek, azok hálójának.

Elsősorban bérmunkás civilek és olyan vállalkozók, akik maguk is mindinkább felfogják a manterizmus abszurditását. Valamennyien otthonosan mozognak az informatika világában.

Növekszik köztük azok száma, akik azon információ-gazdálkodás bérmunkásai, amelyen mindinkább az egész manterizmus alapul.

Mérce marad a számukra a továbbiakban is a munkájuk eredményének piaci megmértetése. Mérce lesz azonban mindinkább a munkájuk megmértetése azokon a (“helyi”) közéleti fórumokon is, amiket maguk hoznak létre.

Az alapvető igényük mindinkább az, hogy önmagukat valósítsák meg. Ha ez a “hivatalos” munkájukban nem igazán lehetséges, akkor inkább más, munka jellegű tevékenységeket is vállalnak. Akkor is, ha ez már valóban nagy teher.

Önmaguk megvalósításához szükségesek a mind teljesebb és tágabb körű emberi kapcsolataik. Ismét József Attilától: “Hiába fürösztöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat.” Az emberi kapcsolataik létesítése, ápolása során, nem csak önmagukat ismerik meg és fel, hanem termelik és fogyasztják az ezzel kapcsolatos anyagi, szellemi és lelki értékeket is.

Összességében, nem csak elszenvetői a fogyasztói kapitalizmusnak illetve a manterizmusnak, hanem egyben kihasználói is. Ez abban az értelemben is igaz, hogy az egymás közötti kapcsolataikból mindinkább számúzik a piaci logikát.

A szükségleti munka hordozói sokféle egyesületet alakítanak és alakíthatnak ki, különféle célokra. Ha közéleti célok mentén is egyesülnek, akkor – csak akkor – hoznak létre civil (vagyis polgári, közéleti) szervezetet. (A polgár egyetlen, minden mástól megkülönböztető sajátja ugyanis az, hogy a közjó és a társadalmi igazságosság foglalkoztatja és ha ezek mentén lép fel, az közéleti tartalmú.) Az európai polgárnak illetve civil szervezeteiknek a közéletben különleges helyzete van/ lehet, az európaiságon alapuló, szerves kreativitása miatt. Alapvető érdeke az, hogy ezt megőrizze, ápolja és fejlessze.

Ha ezt vállalja és akarja, akkor mi is a teendőjének lényege?

“minden emberi mű értelme” az, amit “békévé oldani” lenne szükséges. Nem pusztítani kell már – és nem is szabad – hanem ezzel a bölcsességgel továbblépni, meghaladni a tőkés bérmunka korát. Mindenek előtt önmagunkban.

Minden egyes egyénnek meg kell találnia a maga hitét, meggyőződését, identitását, erkölcsét, mert meg kell valósulnia a saját belső integrációjának vagyis új típusú polgárrá levésének.

Új értékrendre van szüksége. A versengő értékek szintjén is azok integrációjára van szükség. Az alapelv itt is, a megőrizve meghaladni.

Szükség van a konzervatív felebaráti szeretet eszményének és gyakorlatának, a kereszténység törődő humanizmusának továbbvitelére, fejlesztésére.

Hasonlóan szükségünk van a liberális individualizmus és szabadság-eszme gyakorlásának továbbvitelére és fejlesztésére.

A szükségleti munka nélkülözhetetlen feltétele ugyanis az, hogy a személyek ne csak a vetélytársat, de egymás gazdagítóját is lássák egymásban. Ha pedig a személyek nem képesek a fentiek szerint élni, sőt ezekből továbblépni, akkor nem tudhatnak individuumokként “ (addíciós módon) összeadódni. Nem lehetnek képesek ugyanis a szeretet olyan fokú bizalmára és önbizalmára, hogy beengedjék egymást a saját individuumuk világába.

Ahogy képesek lesznek erre, akkor viszont egymás számára a legfontosabb erőforrás is lesznek.

A keresztény humanizmus és a “szabadság, egyenlőség, testvériség” liberális eszményének továbbfejlesztése szükséges ahhoz is, hogy megvalósuljon a szükségleti munka másik alapvető feltétele. Csak így lehetséges ugyanis az, hogy az egyén a maga és minden más személy tevékenységeit úgy is lássa, mint közös tevékenységeik nélkülözhetetlen részét - a tőkés piac közreműködése nélkül. Enélkül is tudja – és emberi méltóságának megkérdőjelezhetetlen alapja ez – hogy a szándékai társadalmilag mindig érvényesek és a tevékenységeit a társadalma értékeli.

*

Nem ejtettem szót eddig a nemzetről, mint alapvető – európai – értékről, amelynek megőrzése és fejlesztése ugyancsak alapvető érdeke és feladata a szükségleti munka európai hordozóinak.

A “nemzeteknek” – és ez, csak civil módon és úton lehetséges – hasonlóképpen és alapokon kell lejátszaniuk a maguk “békekötését”. Ez azonban nem a megszűnésüket feltételezi, hanem éppen, hogy új tartalmakkal való megújulásukat.

III. kifejtési szint:

Legkevésbé itt nem kerülhető meg az a kérdés, hogy “ez” mennyiben ideológia és mennyiben marxista ideológia?

Ha az “ideológia” fogalmát, mint tudományos igényű világnézetet fogjuk fel, akkor “ez” ideológia. “Ez” a világnézet ugyanis a tudományos politikai gazdaságtanon alapul. A politikai gazdaságtant az különbözteti meg a szimpla gazdaságtantól, hogy nem a gazdasági folyamatok állnak a célkeresztjében. A célkeresztjében ugyanis az áll, hogy a gazdasági folyamatok milyen kapcsolatban állnak a gazdálkodó emberek társadalmi-gazdasági viszonyaival?

Marxnak voltak ezen a területen neves liberális elődei, de nem tudok arról, hogy azóta bárki is túlszárnyalta volna ezen a területen.

Számtalan közgazdász végzett, “csak” közgazdasági elemzéseket, ért el eredményeket, amelyek

nagyon fontosak. Ilyenek voltak pl. a múlt század elején Hobson (“Imperializmus”) vagy a ‘80-as évektől Naisbitt (“Megatrendek” – 1983). Nem tudtak és tulajdonképpen nem is akartak azonban a társadalmak egészére nézve reális – a társadalmi gazdaságban megvalósítható – válaszokat adni.

Amikor a manter rendszerek válsága elér egy szintre, a praktikus megoldási javaslatok mellett/helyett megjelennek az “ezoterikus” / vallási “megoldási” javaslatok is. Ezek a problémákra nem társadalmi-gazdasági válaszokat adtak. A megoldást az emberek és a kapcsolataik “belső” megváltozásában gondolták el megvalósulni, az “örök értékek” mentén.

Mint azt már írtam, minden értékre szükségünk van és lesz. Nem csak a krisztusi világlátásra és etikára, hanem – többek között – a szellemi jóga illetve a bergyájevi és tarkovszkiji perszonalizmus értékvilágára is. Mindezek pedig számtalan módon jelentek és jelennek meg a vegalógia háttérében.

Nekem azonban egy pillanatig sem szabad elfelejtenem azt, hogy akiket mi segítünk, azok mások tizenéves gyerekei.

Így aztán ahogy nem terhelem őket – marxistának mondott – politikai gazdaságtannal, úgy nem terhelem őket vallási és “ezoterikus” megközelítésekkel sem.

Aminek azonban itt fölöttébb helye van, az Naisbitt három olyan rendkívüli súlyú megállapítása, amiket akkor jelentetett meg – 1983-ban – amikor én magam is először fogalmaztam meg az előbbieken felvázoltakat.

*

Naisbitték igen komoly gondot fordítottak arra, hogy ne nyújtsanak támadási felületet a statisztikai vizsgálataiknál.

Kiválasztották a Föld 15 legnagyobb lélekszámú fejlett és 15 legnagyobb lélekszámú fejlődő országát – azokat, amelyek statisztikája sok év óta egységes és megbízható.

A növekedésüket 60 év távlatában és tíz éves szakaszokban vizsgálták (hogy az egyedi kilengések hatásait minél jobban kiszűrjék).

Így vizsgálták meg ebben a két ország-csoportban az **egy főre jutó reál GDP növekedésének dinamikáját.**

	1960	1970	1980	1990	2000	2009
15 fejlett ország	37,8% (3,8%)	47,9%	28,4%	26,5%	22,4%	7,9% (0,8%)
15 fejlődő ország	32,8% (3,3%)	28,5%	35,1%	29,6%	40,3%	71,9% (7,2%)

A zárójelbe tett adatokat én írtam be. Az évi átlagos változást mutatják, mert ez áll hozzánk közelebb.

A hosszabb távú (gazdasági) növekedési megatrend tehát a következő:

A gépesedés térfoglalásával a növekedés erősen felgyorsul. A kiteljesedésével viszont lassulásba fordul. Amikor a gépi termelés egybefüggő általános rendszerré válik a gazdaságban, akkor a növekedés nagyon lelassul, szinte leáll.

A ma még szárnyaló gazdaságokra is a növekedés lelassulása vár, ha náluk is kiteljesedik a gépi termelés rendszere. (Más kérdés az, hogy éppen ez nyit utat az igazi emberi-társadalmi fejlődésnek.)

Ma alapvető célja a társadalmakat irányító hatalmi köröknek a fejlett világban is, hogy növekedésre serkentsék a gazdaságot. Ennek érdekében igen jelentős és drága erőfeszítéseket tesznek érdemi eredmények nélkül, sőt távlatban katasztrofális következményekkel.

A reménytelen politikai és gazdasági erőfeszítések legnagyobb kára az, hogy rombolják az emberi-társadalmi fejlődés lehetőségeit és ezen keresztül is a természetet és a környezetünket. Ez a mai Magyarországon is mindennapi tragikus tapasztalat.

*

Hogyan alakult a ledolgozott órák aránya Naisbitték szerint?

Ezt a témát is a statisztikai összefoglaló táblázattal kezdtem és kezdem, mert mindennél többet mond.

	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2009
Egy lakosra jutó éves ledolgozott órák száma (15 fejlett ország)	952,9	957,0	888,8	861,4	876,4	852,2	815,5 -15%
Egy dolgozóra jutó éves ledolgozott órák száma (15 fejlett ország)	2303,1	2252,3	2091,0	1954,5	1895,7	1836,3	1737,1 -25%

A megatrend egyértelmű. **A gépi termelés térfoglalásával az élőmunka-szükséglet egyértelműen és folyamatosan csökken.**

A gazdaság élőmunka-szükségletét ugyanis a fejlettség és a technikai feltételek határozzák meg, nem pedig az emberi akarat. Adott technológiai szinten az élőmunka-szükséglet érdemben nem befolyásolható semmilyen módon.

A kérdés az, hogy a szükséges munka-mennyiséget hogyan osztják el a munkát keresők között. Ez jelenik meg a “felszínen” foglalkoztatási problémaként, mert valójában egészen egyszerűen nem az.

Hogy miért, azt a kérdést Naisbitt és követői nem teszik fel. Viszont **azt megállapítják, hogy a foglalkoztatási problémák vonatkozásában is makacsul a régi gondolkodásmód uralkodik mind a társadalmakban, mind pedig az egyének fejében.**

Ezt legjobban az egészen abszurd, tökéletesen értelmetlen nyugdíjkorhatár-emelési törekvések mutatják.

Ezek azt mutatják, hogy még mindig élő a régi gondolkodásmód azon előfeltevése, hogy a termelés a ráfordított élőmunka mennyiségétől függ. Csakhogy ez a fejlett országokban már régen nem igaz! Annyira pedig már Magyarország is fejlett, hogy itt sem igaz!

A valódi összefüggés az, hogy a gépi termelés adott színvonalú rendszerének egyaránt képessége eltartani a gyereket, öreget, aktív dolgozókat és aktív korú munkanélkülieket. Nem kevesebbet kell tehát elosztani, hanem másként kell elosztani!

A valóság az, hogy a gépi termelési rendszerek fejlettsége már akkora a fejlett országokban, hogy a csökkenő létszámú aktív korosztályoknak sem tud elegendő munkát adni – és egyre kevésbé tud.

Az “öregedés” problémájára pedig a régi gondolkodásmód csapdájában élő – ún. fejlett társadalmak – a nyugdíjkorhatár egyre szürreálisabb emelésével reagálnak. Ez tökéletesen értelmetlen és ezért rendkívül káros a gépi termelés rendszerében. Ezért szintén meg kell fizetnünk valamennyinknek – és fizetünk is!